

Відгук отримано
28.05.2026р.
Телева разоваї спеціалізованої
вченої ради ДФ. 26.133.125
докт. філол. н., проф.
Бондарева О.Є.
[підпис]

Голові разоваї спеціалізованої
вченої ради ДФ26.133.125
в Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук,
професору кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
факультету української філології,
культури і мистецтва
Олені БОНДАРЕВІЙ

Відгук офіційного опонента

КОБЗЕЙ Наталії Василівни, доктора філологічних наук, доцента, доцента кафедри філології та перекладу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу про дисертацію **Ільницької Марії Борисівни** «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 «Філологія»

Загальна характеристика дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Ільницької М. Б. присвячене складній і водночас надзвичайно актуальній проблематиці художнього осмислення культурної ідентичності в українській та китайській діаспорній прозі другої половини ХХ століття. У центрі уваги роботи перебуває те, як література не просто відображає культурні процеси, а й активно бере участь у їх формуванні – через образи, наративи, символи та способи репрезентації «свого» і «чужого».

Обрана тема органічно вписується в поле сучасних гуманітарних студій, де літературознавчий аналіз дедалі частіше виходить за межі суто текстуального підходу і взаємодіє з культурологією, імагологією, постколоніальними студіями та дослідженнями пам'яті. Саме така міждисциплінарність дозволяє глибше побачити художній текст як простір, у якому перетинаються індивідуальний досвід автора, колективні уявлення спільноти та ширші історико-культурні процеси.

Робота виконана в межах спеціальності 035 «Філологія» і загалом відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Вона вирізняється логічною структурованістю, науковою послідовністю викладу та прагненням до комплексного осмислення складного культурного феномена. Окремо варто відзначити її міждисциплінарний характер, який дозволяє поєднати різні методологічні

перспективи в аналізі художнього матеріалу та сформуванню цілісного бачення проблеми.

Актуальність теми дослідження. Актуальність роботи зумовлена загальною тенденцією сучасної гуманітаристики до переосмислення поняття ідентичності як динамічного, багаторівневого та контекстуально зумовленого явища. У сучасному світі, позначеному процесами глобалізації, міграції та культурного змішування, питання «хто ми є» дедалі частіше набуває не стільки однозначної, скільки відкритої й змінної інтерпретації.

У цьому контексті особливо значущим стає дослідження діаспорної літератури, яка фіксує досвід перебування між культурами та мовами. Саме в таких текстах культурна ідентичність постає не як усталена даність, а як складний процес пошуку, втрати, відновлення та переосмислення власної належності. Література діаспори часто відображає напруження між пам'яттю про «батьківщину» та реальністю нового культурного середовища, між збереженням традиції та необхідністю адаптації.

Зіставлення української та китайської діаспорної прози в цьому аспекті є особливо продуктивним, адже дозволяє побачити як спільні закономірності формування ідентичності в умовах культурної мобільності, так і специфічні національні моделі її художнього осмислення. Українська та китайська літературні традиції, розвиваючись у різних історичних і соціокультурних умовах, водночас демонструють подібні механізми переживання культурної роздвоєності, що робить їх порівняння науково цінним і змістовно насиченим.

Таким чином, актуальність роботи визначається не лише її тематикою, а й спробою осмислити ширший культурний досвід сучасної людини, яка існує в умовах постійного перетину мов, традицій і систем цінностей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Теоретико-методологічна база дисертаційного дослідження є достатньо широкою, продуманою та репрезентативною. Авторка спирається на концепції провідних сучасних гуманітаріїв, зокрема Ф. Фукуями, Ч. Тейлора, С. Голла, Е. Сміта, Г. Бгабги, А. Ассман, Е. Саїда та інших дослідників, які зробили вагомий внесок у розуміння феномена ідентичності в культурному, соціальному та історичному вимірах. Такий вибір наукових джерел дозволяє вибудувати багатовимірну теоретичну рамку, що враховує як індивідуальний, так і колективний вимір ідентичності, а також її історичну та нарративну природу.

Дисертантка не обмежується механічним або компілятивним використанням теоретичних положень, а намагається творчо їх переосмислити й інтегрувати у власну аналітичну модель. У роботі формується цілісне бачення культурної ідентичності як складної системи, що функціонує через взаємодію культурних маркерів, параметрів і кодів. Такий

підхід свідчить про наявність концептуальної самостійності дослідниці, здатність до узагальнення та прагнення не лише описати явище, а й пояснити його внутрішню логіку.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше здійснено цілісний компаративний аналіз української та китайської діаспорної прози другої половини ХХ століття саме крізь призму художнього моделювання культурної ідентичності. У роботі уточнено й розширено розуміння культурної ідентичності як багаторівневого феномена, що не зводиться лише до сукупності культурних ознак, а функціонує як складна динамічна система взаємодії історичного досвіду, символічних форм і наративних практик.

Важливим новим результатом є розробка аналітичної моделі взаємодії культурних маркерів, параметрів і кодів, яка дозволяє більш структуровано описувати механізми формування ідентичності в художньому тексті. Така модель дає змогу простежити, як у літературі вибудовується образ «свого» і «чужого», як через повторювані мотиви, символи та сюжетні структури формується уявлення про культуру належності і межі спільноти.

Окремим вагомим внеском є введення до наукового обігу та системний аналіз малодосліджених текстів української та китайської діаспорної літератури, що розширює джерельну базу сучасних компаративних студій і відкриває нові перспективи для подальших досліджень у цій сфері. Крім того, у роботі імагологічні домінанти розглянуто не лише як набір образів, а як дієвий механізм конструювання уявлень про Іншого, що дозволяє глибше зрозуміти культурні процеси взаємного сприйняття між різними літературними традиціями.

Узагальнено, культурна ідентичність у дисертації постає як динамічний і багатошаровий процес, що формується на перетині історичної пам'яті, травматичного досвіду, міграційних практик та міжкультурної взаємодії. Саме таке розуміння дозволяє побачити ідентичність не як сталу категорію, а як живу систему смислів, що постійно перебуває у русі, трансформації та переосмисленні під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх культурних чинників.

Теоретичне та практичне значення. Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно дозволяє розширити сучасні уявлення про те, як саме в художньому тексті формується й функціонує культурна ідентичність. Авторка не лише фіксує наявні наукові підходи, а й вибудовує цілісне бачення ідентичності як складного, багаторівневого процесу, який постійно перебуває в русі – між пам'яттю і сучасністю, індивідуальним досвідом і колективними уявленнями, «своїм» і «чужим».

Окремої ваги набуває розвиток імагологічного підходу до літературознавчого аналізу, оскільки робота показує, що образ Іншого в художньому тексті – це не просто опис культурної відмінності, а складний механізм конструювання смислів, через який культура осмислює саму себе.

Практичне значення дослідження є не менш суттєвим. Його результати можуть бути використані у викладанні навчальних дисциплін із порівняльного літературознавства, культурології, постколоніальних студій, а також у межах спеціальних курсів, присвячених діаспорній літературі. Матеріали роботи можуть стати корисними як для студентів, так і для викладачів, оскільки вони пропонують готові аналітичні моделі для інтерпретації складних культурних процесів у літературі.

Аналіз структури та змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи є чіткою, логічною та добре продуманою. Вона послідовно вибудована відповідно до внутрішньої логіки дослідження і складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків та списку використаних джерел. Така побудова дозволяє поступово розгортати дослідницьку думку – від теоретичних засад до конкретного художнього матеріалу та його інтерпретації.

У першому розділі послідовно розкриваються теоретико-методологічні основи дослідження культурної ідентичності. Авторка звертається до різних наукових традицій і підходів, показуючи, що ідентичність не є однозначною або стабільною категорією. Навпаки, вона постає як явище, яке постійно змінюється під впливом історичних, соціальних і культурних чинників. Особливу увагу приділено взаємодії індивідуального та колективного вимірів, а також ролі «Іншого» у процесі формування самосвідомості – саме через це протиставлення ідентичність набуває чіткіших контурів.

Другий розділ присвячений аналізу індивідуально-авторських моделей репрезентації культурної ідентичності в художніх текстах. Тут розглядаються мотиви влади, війни, гендеру та травматичного досвіду у творчості українських і китайських письменниць. Авторка переконливо показує, що історичні потрясіння, зокрема тоталітарні режими та військові конфлікти, не лише формують сюжетний рівень творів, а й глибоко впливають на спосіб мислення персонажів, їхню внутрішню роздвоєність, пошук себе та спроби самовизначення.

У третьому розділі увага зосереджена на імагологічному вимірі художньої прози та міжкультурних топосах. Дослідниця демонструє, як у літературі вибудовується образ «Іншого» – не як статичної фігури, а як рухомого культурного конструкту, що змінюється залежно від контексту. Окремо підкреслюється значення простору подорожі, міграції та діаспори, які в художньому тексті стають не лише фоном подій, а своєрідним способом осмислення власної ідентичності. Саме в ситуації «між культурами»

найяскравіше проявляється напруга між збереженням традиції та необхідністю адаптації до нового середовища.

Серед найбільш переконливих сильних сторін дисертаційного дослідження варто насамперед відзначити високий рівень теоретичної підготовки авторки. У роботі відчувається впевнене володіння сучасним гуманітарним дискурсом, а також орієнтація в ключових концепціях культурології, літературознавства та постколоніальних студій. Це дозволяє дисертантці працювати з доволі складним теоретичним матеріалом без спрощень і поверхневих узагальнень.

Окремої уваги заслуговує міждисциплінарний підхід, який послідовно реалізується в дослідженні. Авторка органічно поєднує літературознавчий аналіз із культурологічними, імагологічними та філософськими інтерпретаціями, завдяки чому текст набуває багатовимірності й виходить за межі суто традиційного літературознавчого опису. Такий підхід дозволяє глибше побачити механізми формування культурної ідентичності в художніх текстах.

Сильним аспектом роботи є також ґрунтовність компаративного аналізу. Порівняння української та китайської діаспорної прози здійснено не формально, а на рівні змістовних паралелей і розбіжностей у способах художнього осмислення ідентичності, травми, пам'яті та культурної належності. Це надає дослідженню справжньої аналітичної ваги.

Важливо відзначити й широту залученого матеріалу. Авторка працює з різними національними традиціями, художніми індивідуальностями та жанровими моделями, що дозволяє уникнути вузького фокусування і водночас показати різноманітність форм репрезентації ідентичності в літературі.

Позитивно сприймається й логіка викладу: структура дослідження є послідовною, кожен розділ органічно впливає з попереднього, а висновки логічно підсумовують проведений аналіз. Це свідчить про добре продуману композицію роботи та чітке розуміння дослідницької стратегії.

Окремо слід підкреслити вміння дисертантки поєднувати теоретичні концепти з аналізом конкретних художніх текстів. Теоретичні положення не існують у роботі ізольовано, а постійно «перевіряються» через літературний матеріал, що робить дослідження більш переконливим і науково вивіреним.

8. Дискусійні положення та окремі зауваження. Поряд із загалом високим науковим рівнем дисертаційної роботи, можна окреслити кілька моментів, які радше мають характер робочих дискусійних спостережень і можуть бути враховані в подальших дослідженнях авторки.

Передусім, у деяких фрагментах роботи відчутна доволі щільна концентрація теоретичного матеріалу, що подекуди уповільнює перехід до авторського аналітичного коментування. Більш виразне акцентування

власних інтерпретацій після теоретичних узагальнень могло б ще чіткіше підкреслити індивідуальну дослідницьку позицію.

Також варто відзначити, що окремі підсумкові узагальнення в кінці розділів переважно добре відображають основні спостереження, однак у деяких випадках їм можна було б надати більш синтетичного характеру з чіткішим виділенням ключових результатів.

Водночас ці спостереження не мають критичного характеру і жодним чином не знижують загальної наукової цінності дослідження. Вони радше окреслюють потенційні напрями подальшого поглиблення та розвитку теми в майбутніх наукових розвідках.

Загальна оцінка дисертації щодо відповідності вимогам. Дисертаційна робота Ільницької М. Б. «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.» є завершеним, цілісним і самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому представлено нові, належним чином обґрунтовані наукові результати.

Робота демонструє зрілий рівень наукового мислення, відповідає вимогам п. 6–9 у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а Марія Борисівна Ільницька заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 «Філологія».

Офіційний опонент –

доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та перекладу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

Кобз

Наталія КОБЗЕЙ

Підпис(и) *Наталії КОБЗЕЙ*
Посвідчую
Учений секретар ІФНТУНГ *В. Хамейн*
15 05 20 26 р.

